

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І.МЕЧНИКОВА
Геолого-географічний факультет
Кафедра фізичної географії, природокористування і
геоінформаційних технологій

Сілабус курсу

«ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»

Обсяг	Загальна кількість: кредитів – 5; годин – 150; змістових модулів – 2.
Семестр, рік	5/3 д/в; 8/4 з/в
Дні, час, місце	За розкладом занять
Викладач(і)	<i>Вихованець</i> Галина Володимирівна: доктор географічних наук, професор кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Контактний телефон	0964902699
Е-mail:	physgeo_onu @ukr.net
Робоче місце	Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій
Консультації	Очні консультації: середа з 14.00 до 16.00

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися наступним чином:

Е-mail: physgeo_onu @ukr.net

Телефон: 0964902699

Підключитись до конференції Zoom

<https://us05web.zoom.us/j/2994552105?pwd=SG50Y0RaTXF5MnV1cHpLbE5KQ3RVQT09>

Ідентифікатор конференції: 299 455 2105

Код доступу: WvJ8aq

Аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни – *Предметом* її вивчення є закономірності їх розміщення, чинники просторово-часової диференціації та формування, особливості розвитку, у тому числі в умовах посиленого антропогенного навантаження. Мета вивчення освітньої компоненти

Переквізити курсу: Курс «Фізична географія України», що складається з двох частин, містить загальний та регіональний огляд природи України. У першій частині передбачено вивчення компонентів природи (рельєфу, геологічної будови і корисних копалин, клімату, внутрішніх вод, ґрунтів, рослинного і тваринного світу), а також природних умов і ресурсів Чорного та Азовського морів, негативних фізико-географічних процесів і явищ, природозаповідного фонду України. Регіональне вивчення України розглядає її природні зон, провінції і фізико-географічні області. Лекційний курс та практичні заняття з курсу «Фізична географія України» викладається після засвоєння студентами фундаментальних географічних дисциплін: „Загальна та історична геологія”, „Метеорологія і кліматологія”, „Загальна геоморфологія”, „Загальна гідрологія”, „Ґрунтознавство”, „Ландшафтознавство”, „Біогеографія”.

Мета: *Мета* вивчення освітньої компоненти: аналіз компонентної структури навколишнього природного середовища України, розгляд основних сучасних теоретико-методологічних положень фізикогеографічного аналізу території, засвоєння теоретичних і практичних питань комплексного регіонального фізико-географічного аналізу, з'ясування загальних закономірностей природних умов території України; формування професійної компетентності і наукового світогляду майбутніх географів; їх здатності досліджувати особливості України, використовуючи знання і практичні навички в галузі географії та на межі предметних галузей; формування спеціальних (фахових) компетентностей з географії України.

Завдання:

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- здійснити аналіз компонентної структури природного навколишнього середовища України;
- розглянути основні сучасні теоретико-методологічні положення фізикогеографічного аналізу території, засвоїти теоретичні і практичні питання комплексного фізико-географічного аналізу території України;
- виявити регіональні особливості природних умов України;
- провести аналіз екологічних питань стану довкілля;
- виявити та проаналізувати структури природоохоронного фонду та раціональне використання їх.
- показати можливість застосовувати отримані знання та навички у вирішенні глобальних проблем сучасної цивілізації;
- формування у студентів навичок до наукових досліджень.

Процес вивчення дисципліни споямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальних (ЗК);

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння предметної діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) фахові компетентності (ФК);

СК2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.

СК5. Здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на різних просторово- часових масштабах.

СК10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.

СК12. Здатність здійснювати геопросторові дослідження природних і суспільних явищ для формування практичних цілей та рекомендацій щодо сталого розвитку територіальних громад, міст, урбанізованих ареалів та регіонів в Україні.

в) програмних результатів навчання (**ПРН**);

Р03. Пояснювати особливості організації географічного простору.

Р05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

Р07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

Р09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах

Р11. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен;

знати: гіпотези походження материків та океанів; причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, поверхневих вод, рослинного та тваринного світу України; причини і закономірності зміни ландшафтів від місця до місця в межах окремих регіонів; специфічні природні умови окремих регіонів України;

вміти: складати фізико-географічну характеристику України, природних зон та окремих фізико-географічних країн: виконувати оцінку природно-ресурсного потенціалу; вміти вільно орієнтуватися по карті; виявляти різні морфоструктури в межах платформи і геосинклінального поясу; характеризувати різні морфоскульптури в межах рівнин і гірських споруд; аналізувати та порівнювати кліматичні особливості України; характеризувати гідрографічну сітку, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ;

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (40 годин) та практичних занять (20 годин), організації самостійної роботи студентів (90 годин) на денному відділенні та у формі лекцій (18 годин) та практичних занять (8 годин), лабораторних (2), організації самостійної роботи студентів (122) години на заочному відділенні.

Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники).

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України

Тема 1. Тектонічна і геологічна будова України. Давня архейсько-протерозойська платформа: Український щит, Волино-Подільська плита, Припятьська западина, Причорноморська западина, Воронежська антекліза. Середземноморський геосинклінальний пояс: область герцинської складчастості – Донецький кряж, Скіфська плита; область кемерійської складчастості – складчасті структури Кримських гір; область альпійської складчастості – складчасті структури Карпат.

Тема 2. Рельєф України. Рельєф платформених областей: Подільська височина, Волинська височина, Придніпровська височина, Приазовська височина, Середньоруська височина, Поліська низовина, Придніпровська низовина, Причорноморська низовина. Рельєф геосинклінальних областей: Донецька височина, Північно-Кримська низовина, Кримські гори, Карпати.

Тема 3. Клімат України. Основні географічні кліматотвірні чинники: Географічна широта, висота над рівнем моря, розподіл суходолу і водних просторів, орографія поверхні суші, рослинний і сніговий покрив. Кліматичні показники та їх розподіл: температура повітря, атмосферні опади, вітровий режим. Кліматичні ресурси. Небезпечні атмосферні явища.

Тема 4. Поверхневі і підземні води України: моря, річки, озера, канали, водосховища, болота.

Тема 5. Ґрунти, рослинність і тваринний світ України. Типи ґрунтів, зональні і азональні ґрунти, ґрунти гірських районів. Флора і фауна Укопїни і їх основні угруповання. Широтна зональність і висотна поясність.

Тема 6. Природно-заповідний фонд України. Природні території та об'єкти: біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз

Тема 7. Принципи і методи фізикогеографічного районування України

Тема 8. Зона мішаних лісів України

Тема 9. Лісостепова зона України

Тема 10. Степова зона України

Тема 11. Українські Карпати

Тема 12. Кримські гори

Перелік рекомендованої літератури

Основна:

1. Байцар А. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. Львів. Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 354 с.
2. Булава Л. М. Фізична географія України. Х. : АН ГРО, 2008. 224 с.
3. Врублевська О. О., Катеруша Г. П., Гончарова Л. Д. Кліматологія : підручник. Одеса : Екологія, 2013. С. 249-256.
4. Ґрунтознавство з основами геології: підручник / І. І. Назаренко, С. М. Польшина, Ю. М. Дмитрук, І. С. Смага, В. А. Нікорич. Чернівці: Книги - ХХІ, 2006. 504 с.
5. Денисик Г. І., Стрешевська Л. В., Корінний В. І. Геосайти Поділля. Вінниця : Вінницька обласна друкарня, 2014. 216 с. (Серія: «Природа і ландшафти Поділля»).
6. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Збірник вибраних матеріалів / [за ред. М.П. Стеценка, Ф.Д. Гамора]. Львів: «Тиса», 2017. 238 с.
7. Кузьмішина І. Флора і рослинність України. Курс лекцій. Луцьк : Друк ПП Іванюк В. П., 2016. 152 с.
8. Маринич О. М., Пархоменко О. Г., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Український географ. журн. 2003. № 1. С. 16-20.
9. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. 3-тє вид., стер. К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. 479 с.
10. Мельничук В. П., Попович І. С. Практикум з фізичної географії України : навч.- мет. посібник. Ужгород: УжНУ «Говерла», 2010. 104 с.
11. Нетробчук І. М., Полянський С. В. Фізична географія України : практикум для лабораторних занять. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. 138 с.

12. Нетробчук І. М., Самолюк І. В. Поширення мінеральних лікувальних вод в Україні. Географія та туризм: наук. зб. /ред. кол. : Любіцева О.О. (гол. ред.) та ін. К. : Альфа-ПК, 2017. Вип. 41. С. 190-200.
13. Нетробчук І. М., Забокрицька М. Р., Хільчевський В. К. Волинське Полісся: межиріччя Західного Бугу та Случі – природні ресурси та їхнє використання. Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку: мат. Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Ніжин, 1–2 бер. 2021 р. /Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2021. С. 28-32.
14. Свинко Й. М., Сивий М. Я. Геологія : підручник. К. : Либідь, 2003. 480 с.
15. Свинко Йосип. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан : навч. вид. Т. : Навч. кн. Богдан, 2007. 192 с.
16. Фізична географія України: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 36 с.
17. Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу : наук.-попул. вид. / упоряд. О. Ю. Шапаренко, С. О. Шапаренко. Вид. 4-е, допов. Харків: Торсінг, 2012. 480 с.
18. Швєбс Г. І., Ігошин М. І. Каталог річок і водойм України : навч.-довідк. посіб. / за ред. Є. Д. Гопченка. Одеса: Астропринт, 2003. 392 с.

Методичні вказівки:

Методичні вказівки з оформлення та представлення до захисту курсових робіт студентів спеціальності 106 Географія [електронний ресурс] / укладачі М. В. Адобовська, А. О. Буяновський, В.В. Яворська, А.М. Шашеро. Одеса: ОНУ, 2023. 66 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту географії Національної академії наук України - <https://igu.org.ua/uk/node/22080>
2. Бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова - <https://lib.onu.edu.ua>
3. Бібліотека та енциклопедія з географії - <http://www.geoman.ru>
4. Географіка. Географічний портал - <http://geografica.net.ua/>
5. Географія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" - <http://osvitanet.com.ua/>

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного\періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання виконання завдань СР, захист результатів практичних , оцінювання доповідей.

Підсумковий контроль - іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти:

Поточний та періодичний контроль, самостійна робота								Практичні	Сума
1	2	3	4	5	6	7	8-12		
10	5	5	5	5	5	5	20	40	100

Захист курсової робота оцінюється за 100-бальною шкалою ЄКТС та національною системою з окремою заліковою відомістю. Вимоги до оформлення та критерії оцінювання курсової роботи надаються здобувачам окремою методичною розробкою.

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит. До здачі допускається студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою

дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів. Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж необхідний мінімум (60) допускається доздача за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна чи взагалі відсутня оцінка.

Самостійна робота студентів

Робота студентів складається з самостійного опрацювання та вивчення навчального матеріалу з переліку тем, що наведені вище. Самостійна робота студента (СРС) оцінюється за результатами підготовки і захисту рефератів, доповідей, поточного тестування. До самостійної роботи також відноситься підготовка і захист курсової роботи, вимоги до оформлення та критерії оцінювання до якої надаються здобувачам окремо.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Здобувач вищої освіти та викладач повинні дотримуватися академічної доброчесності згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf>. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.
- Неприйнятним у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікронавушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо). Списування під час виконання контрольних робіт та складання заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних гаджетів та девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки лабораторних завдань в процесі заняття. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання поточного та підсумкового контролю; повторне проходження оцінювання; призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим, запізнення не бажані. Бали за відвідування занять не нараховуються. Поважною причиною відсутності на заняттях вважається хвороба, що підтверджується довідкою від лікаря (лікарняним листом). За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом.

Поведінка в аудиторії: здобувачі мають дотримуватися трудового розпорядку по університету і факультету, на якому проходять заняття. Бажаною є ділова та творча атмосфера на лекціях та лабораторних заняттях, під час контрольних заходів – необхідно дотримуватися затверджених правил та підтримувати діловий зосереджений стиль поведінки без лишніх розмов, відволікань, шуму, тощо.